

СКЛАДНОЩІ ПЕРЕКЛАДУ АНГЛІЙСЬКИХ ФРАЗЕОЛОГІЗМІВ УКРАЇНСЬКОЮ МОВОЮ (на матеріалі автентичного видання Пола Барела "A Royal Duty")

У статті представлені результати дослідження особливостей функціонування фразеологізмів (на матеріалі автентичного видання Пола Барела 'A Royal Duty'), визначено особливості та способи перекладу фразеологічних одиниць на прикладі автентичного матеріалу; використано інтерпретаційний метод при тлумаченні змісту аналізованих фразеологічних одиниць у повноті їх дискурсних зв'язків; охарактеризовано особливості перекладу фразеологічних одиниць в автентичному виданні Пола Барела. Обираючи спосіб перекладу фразеологічних одиниць, необхідно виходити із уже наявних зіставних описів матеріалу різних мов.

Ключові слова: переклад, фразеологічна одиниця, еквівалент, стилістична забарвленість, образність, реалія.

Фразеологія має власні функції в мові та мовленні й вимагає особливого підходу в процесі перекладу. Перекладач зобов'язаний самостійно орієнтуватися в основних питаннях теорії та практики фразеології, вміти розпізнавати фразеологічні одиниці в тексті, розкривати їх значення та передавати їх експресивно-стилістичні функції в перекладі. Не зважаючи на існування спеціальних двомовних та одномовних фразеологічних словників, майже у всіх випадках перекладач все одно відчуватиме певні складнощі при передачі їх мовою перекладу. Жоден словник не може передбачити всіх можливостей використання фразеологічних одиниць в контексті [5].

Під час перекладу необхідно брати до уваги, що загальне та характерне для всіх без винятку фразеологічних одиниць – збереження образності в перекладі [6]. Неважливо, відновлена образність вихідного твору або замінена, переклад фразеологічних одиниць по можливості повинен бути образним. Зрозуміло, що ця образність не повинна мати відрізнятися оригінальністю, неповторністю – мати відбитки індивідуального стилю автора [11].

Складнощі перекладу фразеологічних одиниць починаються з їх розпізнавання в тексті. Подвійне, а то й потрійне "дно" фразеологізмів закладається багатоступеневістю семіотичного процесу означення, що співвідноситься з фразеологізмом [1; 3]. Наприклад, англійський вислів, що згадується в автентичній книзі Пола Барела 'A Royal Duty', "to turn a blind eye" має безпосереднє (денотативне) значення; у той же час ця фразеологічна одиниця має стійкіше переосмислене значення – "не помічати" (*The majority of staff, especially the junior members, embraced Lady Diana and turned a blind eye to the so-called breach of protocol. – Більшість обслуговуючого персоналу, а особливо молодший персонал, прийняли Леді Діану та не помічали так званого порушення протоколу*) [12, 61].

Другою важливою умовою в процесі розпізнавання фразеологічних одиниць в англомовних виданнях є вміння аналізувати їх мовні функції. Це важливо, оскільки конфлікт між переносним і буквальним значенням нерідко використовується автором тексту для обігрування образних, естетичних, емоційно-оцінних й інших асоціацій для створення гумористичного ефекту [3; 5]. Крім того, фразеологічні одиниці досить міцно закріплені за певними соціально-культурними шарами суспільства й служать опосередкованою ознакою присутності того або іншого прошарку в автентичному тексті. Фразеологічні одиниці мають певне стилістичне забарвлення: це можуть бути елементи високого, нейтрального або низького стилю, професійні або інші жаргонізми [2; 8].

Щодо перекладу, англійські фразеологізми поділяються на фразеологічні одиниці, які мають еквіваленти в українській мові, та безеквівалентні фразеологічні одиниці [7].

Фразеологічні одиниці, що мають еквіваленти в українській мові, можуть бути двох типів – повні та часткові. *Повні еквіваленти* – це українські, здебільшого моноеквівалентні, відповідники англійських фразеологізмів, які збігаються з ними за значенням, лексичним складом, образністю, стилістичною спрямованістю та граматичною структурою. Кількість їх у виданні Пола Барела ‘A Royal Duty’ відносно невелика.

Розглянемо детальніше способи перекладу із застосуванням повних еквівалентів в реченнях.

Оригінал	Переклад
<i>Her kindness and generosity <u>knew no bounds</u>, and I can't remember her once raising her voice [12, 10].</i>	<i>Її доброта та щедрість <u>не знали кордонів</u> і, я не можу згадати, щоб вона колись підвищувала голос.</i>
<i>They spoke about the homeless and poor in Britain, the sick and dying of Somalia, the need <u>to say the rosary as often as possible</u> [12, 151].</i>	<i>Вони розмовляли про бездомних та нужденних в Британії, хворих та помираючих Сомалі, потребу <u>читати молитви</u> так часто, наскільки це можливо.</i>
<i>But it was a letter from the prince, received earlier that week that had finally convinced the princess <u>to raise the white flag</u> [12, 231].</i>	<i>Але це був лист від принца, який отримали раніше того тижня, що остаточно переконав принцесу <u>здіняти білий прапор</u>.</i>

Частковий еквівалент містить лексичні, граматичні або лексико-граматичні відмінності за наявності однакового значення такої ж стилістичної направленості. Тому частковий еквівалент за ступенем адекватності перекладу дорівнює повному еквіваленту.

Часткові еквіваленти можуть бути розподілені на дві групи: *часткові лексичні еквіваленти* і *часткові граматичні еквіваленти*.

Часткові лексичні еквіваленти також мають дві групи. До першої групи належать українські еквіваленти англійських фразеологізмів, які збігаються за значенням,

стилістичною направленістю та мають схожу образність, але дещо відмінні за лексичним складом. Яскравим прикладом вищенаведеної інформації можуть слугувати фразеологічні одиниці, які автор застосує для викладу своєї точки зору на життя королівської родини Великобританії.

Оригінал	Переклад
<i>But my situation was different from his: he was single and could pursue his ambitions with <u>tunnel vision</u> [12, 104].</i>	<i>Проте моя ситуація відрізнялася від його: він був самотній та міг гнатися за власними амбіціями з <u>вузьким кругозором</u>.</i>
<i>She walked away knowing she looked divine, knowing that on solo tours there was no Prince Charles with his <u>acerbic tongue</u> to knock her off her perch [12, 148].</i>	<i>Вона пішла, знаючи, що виглядала просто божественно, знаючи також, що в соло турах не буде ніякого Принца Чарльза з його <u>гострим язиком</u>, що позбавляло її впевненості.</i>
<i>The headlines in Britain confirmed that the princess was <u>an ace card</u> on the diplomatic front [12, 146].</i>	<i>Газетні заголовки в Британії підтвердили, що принцеса була <u>козирною картою</u> на дипломатичному фронті.</i>

До другої групи часткових лексичних еквівалентів належать українські еквіваленти англійських фразеологізмів, що збігаються з ними за значенням, стилістичним забарвленням, але відмінні за образністю. Граматична структура тут може як збігатися, так і не збігатися. Більшість образних фразеологічних одиниць, використаних у виданні «A Royal Duty», належать до цієї групи. Наприклад:

Оригінал	Переклад
<i>It was an unsettling time but there was no turning back. We had <u>to make the best of a bad job</u> [12, 114].</i>	<i>Це був час невизначеності, але вороття назад вже не було. Ми повинні були <u>обрати з двох зол краще</u>.</i>
<i>That rejection was, without doubt, the <u>final straw that broke the camel's back</u> as far as their marriage was concerned [12, 129].</i>	<i>Ця відмова, без сумніву, була <u>останньою краплею, що переповнила чашу терпіння</u>, особливо по відношенню до їх шлюбу.</i>
<i>Every morning, between seven and seven thirty, a dresser went into the princess's bedroom to 'call' her but she was invariably <u>up and about</u> [12, 177].</i>	<i>Кожного ранку, між сьомою та сьомою тридцять, камердинер заходив до спальні принцеси, щоб 'розбудити' її, але вона вже незмінно <u>прокидалася сама та займалася справами</u>.</i>

До групи часткових граматичних еквівалентів відносяться українські еквіваленти англійських фразеологічних одиниць, що мають з ними подібність за значенням, стилістичною направленістю та образністю, але відрізняються за числом, де вжито іменник, або порядком слів. Наприклад, відмінність в числі: *to make up mind* – *збиратися з думками* (*Even as I made up my mind, and decided to say yes to Maria, I was desperately unsure. – Навіть коли я зібрався з думками та, вирішив сказати Марії так, я був край невпевнений*) [12, 104].

Досить часто англійський фразеологізм може мати декілька еквівалентів, а перекладач повинен вміти вибрати найкращий для відповідного контексту ситуації [4].

Використання вибіркового еквіваленту надає перекладачеві можливість не лише обрати оптимальний варіант, але й унести різноманітність в переклад однієї й тієї ж фразеологічної одиниці. До багатьох англійських фразеологічних одиниць загалом неможливо підібрати еквівалент в українській мові. В першу чергу, це стосується таких фразеологічних одиниць, що позначають відсутні в нас реалії [13]. Пол Барел широко вживає фразеологічні одиниці, що мають безпосереднє відношення до британських культурологічних реалій. При перекладі таких фразеологізмів застосовується калькування та описовий переклад. Наприклад:

Оригінал	Переклад
<i>Then, as sure as camels are born with <u>lumps</u>, high spirits led to high jinks and we all ended up in the pool, fully clothed</i> [12, 146].	<i>Згодом, <u>впевнений на всі сто відсотків</u>, алкогольні напої призвели до шумних веселощів, а ми всі опинилися в басейні, повністю одягнені.</i>
<i>She told the <u>Queen and Prince Philip</u> that she had tried to be civil to her husband but she had <u>come up against a stone wall</u> and, regrettably, she felt separation was the only answer</i> [12, 159].	<i>Вона розповіла королеві та принцу Філіпу, що намагалася бути ввічливою зі своїм чоловіком, але натомість <u>наштовхнулася на стіну непорозуміння</u>. На жаль, вона відчула, що єдиною відповіддю буде розлука.</i>

Описовий переклад часто використовується перекладачами при передачі термінології, що не допускає буквального перекладу. Наприклад:

Оригінал	Переклад
<i>My <u>heart was in my mouth</u></i> [12, 109].	<i>Я дуже хвилювався.</i>

Проблема фразеологічної еквівалентності в сфері перекладознавства є доволі складною та комплексною через те, що переклад фразеологічних одиниць може призвести до значних складнощів. А питання еквівалентності є ключовим елементом в теорії перекладу.

Одним з найскладніших для перекладу видів фразеологічних одиниць є фразеологізми, походження яких пов'язане із сучасними реаліями. Одні з них швидко ста-

ють відомими й набувають широкого вжитку, проникаючи в міжнародні словники сучасної культури; такі фразеологічні одиниці легко розпізнаються в контексті. Інші залишаються внутрішньокультурними й, отже, вимагають застосування різних способів перекладу. Такі випадки надають перекладачеві широке поле для творчості [7].

Аналізуючи та свідомо користуючись різними способами при перекладі фразеологічних одиниць, перекладач повинен володіти не тільки знаннями обох мов, але й уміти аналізувати стилістичні та культурно-історичні аспекти вихідного тексту.

Основними ознаками фразеологічної одиниці є складність, семантична неподільність, сталість складу, відтворюваність, стійкість граматичної форми компонентів, суворо закріплений порядок слів [10; 3].

Фразеологізми можуть вступати в синонімічні та антонімічні зв'язки з іншими лексичними одиницями. Також фразеологічним одиницям може бути притаманна багатозначність, хоча декілька видів фразеологізмів мають одне визначення [9].

Проблеми перекладу фразеологічних одиниць є одними із найбільш цікавих та складних для теорії та практики перекладу. Обираючи спосіб перекладу, необхідно виходити із уже наявних зіставних описів матеріалу різних мов.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Алексеева И.С. Введение в переводоведение: Учеб. пособие для студ. филолог. и лингв. фак. высш. учеб. заведений/ И. С. Алексеева. – СПб.: Филологический факультет СПбГУ; М.: Издательский центр Академия, 2004. 352с.
2. Бархударов Л. С. Язык и перевод: Вопросы общей и частной теории перевода./Л. С. Бархударов. – Изд. 2-ое. – М.: ЛКИ, 2008. – 240с.
3. Березнева І. М. Особливості вивчення фразеологічних одиниць з семантизмами як наукова проблема// Лінгвістичні дослідження. – 36 наук. Пр. – Вип.5. – ХДПУ, 2000. – С. 122-127.
4. Виноградов В.С. Введение в переводоведение. – М., 2001; С. 80-85.
5. Карабан В. І. Теорія і практика перекладу з української мови на англійську мову [Текст] = Theory and practice of translation from Ukrainian into English : посіб.-довід./В'ячеслав Карабан, Джеймс Мейс. – Вінниця : Нова кн., 2003. – 606с.
6. Коломієць Л. В. Український художній переклад : від давнини до сучасності [Текст] / Коломієць Л. В. // Всесвітня література в середніх навчальних закладах України. – 1999. – N2. – С. 50-55.
7. Комісаров В. Н. Рецкер Я. І., Тархов В. І. Посібник по перекладу з англійської мови на російську. – М.: Вища школа, 1985. – 268с.
8. Комиссаров В. Н. Общая теория перевода. Проблемы переводоведения в освещении зарубежных ученых./ В. Н. Комиссаров. – М.: ЧеРо, 1999. – 134с.
9. Латышев Л. К. Перевод: теория, практика и методика преподавания/ Латышев Л. К., Семенов А. Л. – М.: Академия, 2003. – 192с.
10. Федоров А. В. Основы загалной теорії перекладу. – М.: ООО Филология три, 2002. – 416с.
11. Щербачук Л. Ф. Загальномова та індивідуально-авторська фразеологія в художніх текстах (на матеріалі творів Олеса Гончара): автореф. дис. ... канд. філол. наук: 10.02.01/Л. Ф. Щербачук. – Д., 2000. – 20с.

12. Paul Burrell. A Royal Duty. – Clays Ltd, St Ives plc., 2003.
13. Korunets I. V. Theory and Practice of Translation. – Вінниця, “Нова Книга”, 2000.

Стаття надійшла до редакції 16.04.2014 р.

Новелліно П. Д., студ.,
Институт филологии КНУ им. Тараса Шевченко, г. Киев

ТРУДНОСТИ ПРИ ПЕРЕВОДЕ АНГЛИЙСКИХ ФРАЗЕЛОГИЗМОВ НА УКРАИНСКИЙ ЯЗЫК (НА МАТЕРИАЛЕ АУТЕНТИЧЕСКОГО ИЗДАНИЯ ПОЛА БАРЕЛЯ “A ROYAL DUTY”)

В статье представлены результаты исследования особенностей функционирования фразеологизмов (на материале аутентического издания Пола Бареля («A Royal Duty»)), определены особенности и способы перевода фразеологических единиц на примере аутентичного материала; использован интерпретационный метод при толковании содержания анализированных фразеологических единиц в полноте их дискурсивных связей; охарактеризованы особенности перевода фразеологических единиц в названном издании. Избирая способ перевода фразеологических единиц, необходимо исходить из уже существующих реестров фразеологизмов в сопоставляемых языках.

Ключевые слова: *перевод, фразеологическая единица, эквивалент, стилистическая окрашенность, образность, реалия.*

Novellino P. D., Student,
Institute of Philology, Taras Shevchenko National University of Kyiv

DIFFICULTIES OF TRANSLATING ENGLISH IDIOMS INTO UKRAINIAN (BASED ON THE MATERIAL OF THE AUTHENTIC EDITION BY PAUL BURRELL “A ROYAL DUTY”)

The results of research of functioning peculiarities of idioms (based on the material of the authentic edition by Paul Burrell “A Royal Duty”) are represented. The author defines the peculiarities and ways of idioms translation on the basis of the authentic material; uses an interpretative method while explaining the content of the analyzed phraseological units in the completeness of their discursive relations; characterizes peculiarities of translation of phraseological units in the authentic edition by Paul Burrell.

Key words: *translation, phraseological unit, equivalent, stylistic colouring, figurativeness, realia.*